

ПОЛІТИЧНА СОЦІАЛІЗАЦІЯ УЧНІВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Акішєєва Ірина Петрівна
м.Луганськ

Актуальність матеріалу, викладеного у статті, обумовлена проблемами формування політичної соціалізації учнів на сучасному етапі. Одним з агентів політичної соціалізації є школа. Школа – найважливіший інститут політичної соціалізації, що обумовлено її місцем в державній структурі, а також можливістю поєднання максимальної кількості чинників спрямованого, латентного (прихованого) і стихійного впливу на формування політичної свідомості і політичних пріоритетів молоді.

Ключові слова: соціалізація, політична соціалізація, культурні цінності, політична поведінка, національно – патріотичне виховання.

Трансформація суспільних цінностей та моральних орієнтирів у сучасному українському суспільстві викликає нові форми взаємовідносин людини з політичною сферою і призводить до значних змін у становленні політичної культури особистості, і молододі зокрема.

Сьогодні в молодіжному середовищі спостерігається переоцінка суспільних та культурних цінностей попередніх поколінь, що актуалізує необхідність створення нових моделей політичної поведінки та висуває підвищені вимоги до молододі людини як до суб'єкта соціально – політичного життя. Особливого значення набуває проблема формування політичної позиції молоді в умовах багатопартійності та політичного плюралізму, адже в молододу віці формується когнітивне, емоційне та оціночне ставлення до політичного життя суспільства, а також усвідомлення змістовних аспектів політичної діяльності, функціонування соціальних та політичних інститутів зі спробою визначення власної позиції стосовно них. До того ж спостерігається спрощене уявлення громадян про політичне виховання, політичну соціалізацію як однобічно зорієнтовані процеси, де молододі виступає в ролі пасивного об'єкта, а не в якості активної сили, спроможної не тільки відтворювати суспільно-політичні відносини, а й виявляти політичну активність та інновації.

Необхідність політичної соціалізації підростаючого покоління в контексті суспільних інтересів сьогодні неможливо заперечити. Для забезпечення стабільності розвитку держави та її політичної системи молододі покоління має пройти соціалізацію на основі базових соціальних і політичних пріоритетів, норм і цінностей демократичного суспільства і держави. Інструментом соціалізації, здатним виконати замовлення суспільства у необхідному масштабі та ракурсі, може бути, в силу своєї специфіки і характеру своїх функцій, перш за все школа.

У науковій літературі над різноманітними аспектами процесу соціалізації особистості працювали Ю.Левада, Є.Кузьмін, А.Мудрик, В.Марков, В.Сухомлинський та ін.

Вивідним загального поняття „соціалізація” є термін „політична соціалізація”, який у 50-60-ті роки ХХ ст. міцно входить до наукового політичного лексикону. Свідченням тому є його широке використання в роботах Г.Алмонда, С.Верби, Р.Зігель, Д.Істона, Р.Гесса, П.Шарана, Г.Хаймена.

Політична соціалізація як процес, досліджується у багатьох монографіях та підручниках. Серед найбільш великих Л. Борисова, К. Гаджієва, О. Бабкіна, Ю. Борцова.

Останнім часом з'явилась значна кількість публікацій, присвячених проблемам громадянської освіти і виховання, побудові громадянського суспільства, аналізу цінностей, притаманних демократичній політичній культурі (М.Вебер, Дж.Пілон, І.Шапіро, Л.Крицько).

Мета статті полягає у розгляді політичної соціалізації учнів на сучасному етапі.

Політична соціалізація – це процес включення індивіда в політичну систему через передання йому досвіду даної системи та суспільства, що виникло на її основі та закріплене в політичній культурі. Тобто це процес взаємодії індивіда і політичної системи, метою якого є адаптація індивіда до даної системи, перетворення його на особистість громадянина. Значною мірою політична соціалізація є керованим процесом. Державі не байдуже, які громадяни виховуються у суспільстві, як вони ставляться до пануючих у ньому правових норм і політичних цінностей. Ще Аристотель писав, що справжнім мірилом політичної системи є той тип громадянина, якого вона виховує. Згідно з таким поглядом, хорошою є держава, що „випускає” хороших громадян [1, с.20].

За своїм змістом політична соціалізація являє собою двоєдиний процес: переходу вимог політичної системи у внутрішню структуру індивіду та формування активності індивіда стосовно політичної системи. Звідси випливають дві основні функції політичної соціалізації.

1) набуття індивідом вміння орієнтуватися в політичному просторі;

2) набуття їм навичок виконувати певні ролі у політичній системі.

На процес формування політичної соціалізації впливають багато агентів. Агенти політичної соціалізації відіграють найважливішу роль у процесі її розвитку й становлення. До безпосередніх агентів політичної соціалізації належать політичні інститути й організації – держава, політичні партії, рухи, політичні еліти й лідери. Сукупність цих чинників створює політичну систему суспільства, яка з допомогою політичних механізмів прагне контролювати й спрямовувати політичну поведінку особистості. Агенти політичної соціалізації виступають також способами й засобами вираження політичної активності особистості, її політичного самоствердження. На різних етапах розвитку особистості й у різних країнах на перший план висуваються різні агенти, залежно від конкретних обставин політичного життя, особливостей політичного устрою суспільства й т. ін. [2, с.21].

Однак, більш ефективним, ніж закони в справі передачі громадянського досвіду молододі, є шкільне виховання. В початковій школі діти продовжують знайомство з системою влади, яка надана самою організацією учбового процесу (наприклад, чергуванням занять і перерв). Подібним чином діти навчаються приймати соціальний порядок. В школі діти дізнаються про державні символи, національних героїв, отримують уроки патріотизму. В середній школі пряма політична соціалізація здійснюється через спеціальні навчальні курси (історія, література, право, суспільствознавство), яка містить у собі певний політичний (ідеологічний) зміст, спрямований на виховання „толерантних” громадян, затребуваних цією політичною системою. Нарешті, багато політичних партій безпосередньо працюють з підлітками і створюють дитячі та молодіжні об'єднання.

Необхідно зазначити, що школа – найважливіший інститут політичної соціалізації, що обумовлено її місцем в державній структурі, а також можливістю поєднання максимальної кількості чинників спрямованого, латентного (прихованого) і стихійного впливу на формування політичної свідомості і політичних пріоритетів молододі.

Роль школи у процесі політичної соціалізації – формування умов для засвоєння підростаючим поколінням базових політичних норм і установок політичної поведінки в суспільстві задля забезпечення стабільності політичної системи та її відтворення.

Мета процесу політичної соціалізації в школі – не тільки

засвоєння учнями політичних норм і цінностей суспільства, але й формування активних громадян, здатних виконувати певні функції у політичній системі (виборчі, громадські і т. ін.). Тим самим школа, формуючи політичну свідомість, справляє безпосередній вплив на політичну систему суспільства.

Формування моделі політичної соціалізації в школі прямо залежить передусім від сутності політичного режиму та характеру політичної культури у конкретній країні.

Так, для радянської школи була характерною жорстка цілеспрямованість процесу політичної соціалізації, соціально-ідеологічна обумовленість, системна маніпулятивність. Легітимність влади у радянській країні забезпечувалася виробленням в учнів за допомогою усіх наявних методів й інструментів уявлень про неї як про єдино справедливою й таку, що відповідає інтересам трудящих.

Наприкінці 80-х – початку 90-х років минулого століття попередню систему було зруйновано без заміщення новим наповненням, що призвело до практично повної втрати школою функцій політичної соціалізації.

Із здобуття державної незалежності України політична соціалізація молоді почала набувати принципово нового змісту. Динамічному розвитку процесів політичної соціалізації в сучасній українській школі сприяє повернення інтересу держави до проблем громадянського й національно-патріотичного виховання молоді.

Складовими цього процесу є:

1. Підготовка до суспільного життя. Йдеться про форму-

вання та засвоєння навичок демократичної культури, виконання громадянських обов'язків, взяття відповідальності за себе, родину, суспільство.

2. Оволодіння загальнолюдською і національною культурою.

Мається на увазі опанування таких соціальних навичок, як моральне ставлення до людей, терпимість щодо соціальних, національних, етнічних, релігійних, статевих розбіжностей, шанування прав та свобод людини, навичок співробітництва, позитивного розв'язання конфліктів, підтримки загальної безпеки.

3. Соціально-політична адаптація, розвиток навичок політичного спілкування, культури політичних комунікацій, самопізнання, самооцінки, самовизначення; адекватної оцінки світу політичного, політичної ситуації, власної політичної позиції, політичної участі.

4. Соціально-професійна орієнтація як усвідомлений вибір життєвих стратегій, реалізація прав і рівність можливостей шляхом самовиховання, самовизначення, самооцінки інтересів, здібностей, схильностей, мотивації майбутнього соціального і професійного розвитку [3].

Необхідність формування в Україні політично свідомого суспільства вимагає засвоєння з раннього віку знань про політичну символіку держави, про історію країни з найдавніших часів, про принципи державного устрою. Усе це має сприяти формуванню у молодого покоління патріотизму, політичної толерантності та критичного ставлення до будь-яких форм політичної пропаганди.

Література і джерела

1. Колодій А. Політологія / А. Колодій. – К.: Ельга – Н., 2000. – 125 с.
2. Загородній Ю.І. Політична соціалізація студентської молоді в Україні: досвід, тенденції, проблеми / Ю.І. Загородній, В.С. Курило, С.В. Савченко. – К.: Генеза, 2004. – С. 20
3. Ващенко К.О. Політологія для вчителя / К.О. Ващенко, В.О. Корнієнко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <posibnyku.vntu.edu.ua>. – Загол. з екрану. – Мова укр..

Актуальность материала, изложенного в статье, обусловлена проблемами формирования политической социализации учеников на современном этапе. Одним из агентов политической социализации является школа. Школа – важнейший институт политической социализации, что обусловлено ее местом в государственной структуре, а также возможностью сочетания максимального количества факторов направленного, латентного (скрытого) и стихийного влияния на формирование политического сознания и политических приоритетов молодежи.

Ключевые слова: социализация, политическая социализация, культурные ценности, политическое поведение, национально – патриотическое воспитание.

Actuality of the material stated in the article is conditioned by the problems of forming of political socialization of students on the modern stage. One of agents of political socialization is the school. The school is the major institute of political socialization, that is conditioned by its place in a state structure, and also possibility of combination of maximal amount of factors of the directed, latent (hidden) and elemental influence on forming of political consciousness and political priorities of young people.